

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 7450-09-13 מ.א. נ' א.א.

כב' סגן נשיא, השופט אסף זגורי

מ.א.

נגד

א.א.

פסק דין

א. השאלות:

1. בני זוג יהודים עורכים הסכם גירושין שמאושר בבית המשפט לענייני משפחה ומאשרים בתכוף לאחר מכן גם הסכמה להתגרש בבית הדין הרבני, אלא שהאיש מסרב לסדר הגט משך שנה ושמונה חודשים. האם על בית המשפט לענייני משפחה לחייבו בהוצאות ההליך שנגרמו לתובעת בבית הדין הרבני?
האם יש לחייבו בפיצוי בגין העיכוב בסידור הגט ומכוח איזו עילה?
האם החיוב הוא מיום עריכת ההסכם בבית המשפט או מהמועד שבו בית הדין הרבני קבע, כי "הצדדים צריכים להתגרש"?

ב. השתלשלות דיונית רלבנטית:

2. התובעת, גב' מ.א. (להלן: "מ.א.") והנתבע, מר א.א. (להלן: "א.א.") הינם יהודים והם נישאו זל"ז כדת משה וישראל ביום 1995..
3. מנישואים אלה נולדו לבני הזוג שני ילדים משותפים:
1. ד.א. יליד 1996 (קטין).
2. ש.א. ילידת 2000 (קטינה).
4. החל מחודש... שנת 2010 ועד . 2013 התנהלו הליכים משפטיים בין הצדדים, כאשר מ.א. נקטה בסדרת הליכים משפטיים כנגד א.א. ואלה הם:
א. תביעה לשמירת זכויות (תמ"ש 14942-09-10);

- ב. תביעה למזונות קטינים (תמ"ש 9494-11-10);
- ג. תביעה למשמורת ילדים (תמ"ש 50686-05-11);
- ד. תביעה כספית בגין פרסום לשון הרע (תמ"ש 42853-05-11);
- ה. בקשת צו הגנה (ה"ט 42381-05-11);
- ו. תביעה להנפקת דרכון לקטינים (תמ"ש 55637-06-13).

5. מספר דיונים נערכו בפניי בעניינם של הצדדים, כאשר בית המשפט עשה מאמצים רבים להביא הצדדים להסכמות שיהיה בה כדי לסיים המחלוקות המשפטיות ולהביא לתם את סכסוך הגירושין. נראה היה, כי הדבר נשא פרי וביום 2012 גיבשו הצדדים ובאי כוחם הסכם גירושין, ממון, מזונות ומשמורת כולל (להלן: "ההסכם"), אשר הסעיף הרלוונטי בו לצורך תובענה דן כטענת מ.א. ואשר מופיע כבר בפרק המבוא נוסח להלן:

"א. מבוא והצהרות:

1. **המבוא להסכם זה מהווה חלק בלתי נפרד הימנו.**
2. הצדדים מבקשים לאשר הסכם זה בבית המשפט לענייני משפחה כהסכם ממון, משמורת ומזונות.
3. **בני הזוג מסכימים, לפיכך אף להתגרש זה מזו בג"פ. בני הזוג יגישו בקשה משותפת לגירושין בהסכמה לבית הדין הרבני האזורי בחיפה, יופיעו בפני בית הדין במועדים שייקבעו לשמיעת הבקשה ולסידור הגט ביניהם וישמעו לכל הוראות בית הדין בעניין זה. הצדדים מסכימים כי סידור הגט הוא אחד מעיקרי ההסכם.**"

6. ההסכם על כל תני סעיפיו אושר על ידי בית המשפט וקיבל תוקף של פסק דין והצדדים לא שבו להופיע עוד בבית המשפט ודומה היה, כי הסכסוך אכן תם. אלא שמהתביעה בכותרת עלה, כי סידור הגט נדחה במשך תקופה של כמעט שנתיים ועל פי טענות מ.א., היה זה בעטיו של הנתבע אשר סירב לעמוד בהתחייבויותיו ולסדר את הגט.

ג. טענות מ.א.:

7. טוענת התובעת, כי חרף סעיף 3 להסכם המתייחס לנושא סידור הגט, סירב הנתבע ליתן לה את גטה תוך שהוא מצביב תנאי למתן הגט והוא פתיחת הדיון מחדש בעניין המשמורת על הקטינה ושינוי הסדרי הראיה, כך שיהיו בלתי מוגבלים, הכל על אף שקיים הסכם חתום ומאושר בבית המשפט (סעיף 9 לכתב התביעה).
8. כן טענה מ.א., כי בדיונים נוספים אשר התקיימו בפני בית הדין הרבני התחמק הנתבע מלהתייבב, תוך העלאת סיבות ותירוצים שונים, עד כי הוצא נגדו צו הבאה (סעיף 10 לכתב תביעתה).
9. בסעיף 10 לכתב תביעתה פירטה מ.א. את כלל ההליכים אשר התקיימו בפני בית הדין הרבני האיזורי בחיפה ; כך למשל ציינה, כי ביום 2012 התקיים דיון נוסף בו ביקש א.א.ש'לום בית', תוך איומים כי יפיץ שקרים עליה ויתלונן במשטרה.
10. כן טענה מ.א., כי ביום 2013, זומנו הצדדים לדיון נוסף בבית הדין הרבני ובדיון זה חזר א.א. על סירובו למתן גט, תוך שהגיש בבוקרו של הדיון תביעה בכתב יד "לש'לום בית".
11. למען הסר ספק ציינה מ.א., כי בית הדין מינה עו"ס על מנת שיבחן רצונו של א.א. לש'לום בית והלה נפגש עם הצדדים, ראיין אותם ולאחר בדיקה קבע במפורש, כי אינו מוצא שקיים סיכוי לש'לום בית.
12. ביום 2013, הוקראה הודעת העו"ס לבית הדין הרבני ונקבע לדבריה, כי על הנתבע ליתן לה גט.
13. בחודש יולי 2013 נערך דיון נוסף בו שוב מיאן הנתבע להתגרש ונקבע דיון נוסף ליום 01.09.13. לדברי מ.א., במסגרת הדיון הנ"ל הודה הנתבע בפני בית הדין הרבני, כי הוא מעכב את מתן הגט הואיל ורצונו לפעול במישור הכספי רכושי .
14. בסיכומיה ציינה מ.א., כי א.א.הפר הלכה למעשה את הוראות ההסכם אשר נחתם ביניהם ואשר קיבל תוקף של פסק דין כאשר אחד מסעיפיו המהותיים

הינו מתן הגט. סירובו של הנתבע מהווה לדבריה הפרת חוזה ויש לקבוע, כי הוא פעל בחוסר תום לב.מ.א. ציינה, כי ההלכה הפסוקה מכירה בסרבנות גט כהפרת חיוב חוזי המקימה עילה לפיצוי כספי לטובת הצד הנפגע.

15. בשל ההתנהלות המתוארת ועיכוב מתן הגט, עתרה מ.א. לחייב את נזקיה ובכלל זה שכר טרחת עו"ד בסך 20,000 ₪ וכן פיצויים בגין הפרת הסכם כד שסך הפיצוי יעמוד על סך 50,000 ₪.

ד. טענות א.א.:

16. בתורו טען הנתבע, כי מתן הגט לא היווה חלק מפסק דין שאישר את ההסכם בבית המשפט. ב"כ הנתבע הפנה לסעיף 4'ב' לפסק הדין אשר קבע כדלקמן:

"למען הסר ספק, אין באישור ההסכם ומתן לו תוקף של פסק דין משום אישור להתחייבות הצדדים להסדיר את הגירושים ביניהם עניין שמצוי בסמכות בית הדין הרבני" (ראה סעיף 3 לכתב הגנתו וסעיף 5 לסיכומיו של הנתבע).

17. א.א. מוסיף, כי מדובר בתביעה קנטרנית ומוגזמת, חסרת כל עילה משפטית אשר הוגשה רק על מנת להתנקם בו (ראה סעיפים 2 ו-3 לסיכומיו).

18. בכתב הגנתו, לא הכחיש הנתבע, כי סירב ליתן גט, אך טען כי הדבר נבע מבעיית משמורת הקטינה שהתעוררה בתקופה בה התקיים הדיון (ראה סעיף 10 לכתב הגנתו).

19. כמו כן, לדבריו בחודש יולי 2013 סירב להתגרש הואיל ולא מולאו כל ההתחייבויות מ.א. בהסכם כלפיו ונותרה לזכותו יתרת זכות בכספים המגיעים לו (ראה סעיף 12 לכתב הגנתו וסעיף 8 לסיכומיו של הנתבע).

20. הוסיף א.א., כי המקום להעלאת הטענות ו/או הגשת התביעה היה בבית הדין הרבני, ומשלא עשתה כן התובעת, אין היא יכולה לדרוש כעת ההוצאות

במסגרת הגשת תביעה לבית משפט לענייני משפחה. כן הוסיף א.א. בהקשר זה, כי בית הדין הרבני לא ראה כל פסול בכך שביקש לבחון לפני מתן גט אפשרות לשלום בית, לא פסק הוצאות משפט, קיבל טענותיו ואף מינה עו"ס אשר יבחן אותן לגופן (ראו סעיפים 6-7 לסיכומי הנתבע).

ה. תגובת מ.א. בסיכומי התשובה:

21. בסיכומי התשובה הבהירה התובעת, כי מהות התביעה היא לנזקים בגין הפרת הסכם ולאן דווקא להפרת פסק דין.

22. כן ציינה התובעת בסיכומי התשובה, כי אין לראות בעובדה שבית הדין דן בתביעתו של הנתבע 'לשלום בית' כהצדקה להפרת ההסכם ומכל מקום לא ניתן להתעלם מכך שבית הדין דחה את התביעה לשלום בית, משמע - לא היה לה מקום.

23. טענות הנתבע לפיהן, סירב ליתן גט משום שלא קיבל כספים מהתובעת בהתאם לאמור בהסכם, הינה טענה שקרית אשר לא צורפה כל ראייה לביסוסה.

ו. אין סמכות לבית משפט לענייני משפחה לפסוק הוצאות בגין ההליכים

בבית הדין הרבני, אך הוא רשאי להתחשב בכך באמזן נזקי מסורב הגט:

24. טיעוני התובעת בכל הנוגע לראשי הנזק או לסכומים הנתבעים על ידה, שזורים כחוט השני בכתב התביעה, פרוטוקול הדיון מיום 26/11/13 ובסיכומיה. התביעה נחלקת כדברי ב"כ התובעת לשניים: רכיב הפיצוי הראשון הוא עלות הוצאות המשפט שהתובעת נדרשה להן בבית הדין הרבני לאחר שהנתבע סירב לסדר הגט ואילו הרכיב השני, נובע מהפרת ההסכם (סעיפים 13-17 לכתב התביעה, עמ' 2 שורות 9 עד 23 לפרוטוקול וסעיף 16 לסיכומיה). ענייננו כעת ברכיב הראשון - הוצאות ההליך בבית הדין הרבני. טענת מ.א. בהקשר זה היא כי נדרשה לשכור שירותי עו"ד שייצגה בבית הדין הרבני בשל סירוב הנתבע לסדר הגט ומשכך יש להשית עליו חיוב בגין הוצאותיה המשפטיות לעיל.

25. טוען הנתבע בסעיף 6 לסיכומיו, כי מקום שלא נפסקו הוצאות משפט לטובת התובעת בהליכים בבית הדין הרבני, יש לראות בכך משום "מעשה בית-דין" שחוסם אותה מהעלות טענות כספיות או באותו עניין בבית משפט אחר הוא בית המשפט לענייני משפחה.

26. סבור אני, כי אין לבית המשפט לענייני משפחה סמכות עניינית לפסוק הוצאות משפט הנובעות מהליך שהתנהל בבית הדין הרבני. כאן חובתנו לשאול: מי שם את בית המשפט לענייני משפחה "כערכאת ערעור נוספת" על בית הדין הרבני ועוד בסוגיה זו שכל כולה נתונה לשיקול דעתו השיפוטי הבלעדי של בית הדין הרבני האיזורי?

27. הוצאות משפט ושכר טרחת עורך דין הינם חיוב אינהרנטי להליך משפטי המתנהל בפני ערכאה שיפוטית. מקום שמסתיים הליך משפטי בערכאה פלונית, **אותה ערכאה והיא בלבד** אחראית על פסיקת ההוצאות בגין ההליך שנערך בפניה. ביסוס לעמדתי זו, מצאתי בתקנה 511 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 שאביאה כלשונה:

"511. (א) בתום הדיון בכל הליך, יחליט בית המשפט או הרשם, **לענין שלפניו**, אם לחייב בעל דין בתשלום שכר טרחת עורך דין והוצאות המשפט (להלן - הוצאות) לטובת בעל דין אחר, אם לאו.

(ב) החליט בית המשפט או הרשם לחייב בעל דין בהוצאות, רשאי הוא לקבוע את סכום ההוצאות לפי שיקול דעתו, בכפוף לאמור בתקנה 512.

(ג) בדיון המתקיים בערכאה ראשונה, תינתן לבעלי הדין הזדמנות להשמיע את טענותיהם בדבר סכום ההוצאות או שיעורן לפני מתן הצו להוצאות.

(ד) ניתן צו להוצאות בהליך פלוני, לא ייפגע הצו על ידי כל צו אחר להוצאות שיינתן לאחר מכן שלא בדרך של ערעור על הצו הראשון".

28. רואים אנו איפוא, כי בית המשפט לענייני משפחה המתנהל בהקשרן של פסיקת הוצאות משפט בהתאם לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984

אינו בר חורין לפסוק הוצאות משפט בגין הליך משפטי אחר שהתנהל בין בעלי הדין בערכאה אחרת (ואין זה משנה אם מדובר בבית משפט מחוזי, בבית דין לעבודה או בבית דין רבני). סמכות בית המשפט לענייני משפחה הינה לפסוק הוצאות אך ורק ביחס להליך שהתנהל בפניו.

29. פרק יב לתקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל, התשנ"ג מסדיר סמכותו הבלעדית של בית הדין הרבני (ובית הדין הרבני בלבד) לפסוק הוצאות משפט בגין הליכים המתנהלים בפניו וזו לשון התקנות הרלבנטיות:

"הוצאות המשפט

ק"ט. (1) בית-הדין מוסמך לפסוק הוצאות המשפט. הוצאות המשפט כוללות אגרות, הוצאות העדים, תרגום, שכר טרחתו של המורשה וכל הוצאה אחרת שתיראה לבית-הדין.

(2) **כל פסק-דין או החלטה הגומרת את הדיון צריכים להכיל החלטה על מי חלות הוצאות המשפט."**

30. הנה כי-כן, רואים אנו **"שאינ מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלוא נימה"** (ראה: הרבי מליובאוויטש, מתוך הספר "שלחן שבת", מעובד על פי ליקוטי שיחות, כרך ל' עמ' 97). לבית הדין הרבני הסמכות ושיקול הדעת לפסוק הוצאות משפט בתם ההליך המתנהל בפניו ולבית המשפט לענייני משפחה סמכות זהה. לאף אחת מהערכאות אין סמכות לפסוק הוצאות משפט בגין הליך שהתנהל אצל רעותה.

31. ברם, מעבר להיעדר סמכות לפסוק הוצאות משפט בבית משפט זה בגין הליך בערכאה אחרת, קיים היבט הנעוץ במדיניות שיפוטית ראויה; מתן היתר לבעלי דין לבוא לבית המשפט לענייני משפחה ולעתור לחיוב בגין הוצאות שהוצאו בהליך בבית הדין הרבני, עלולה להיות פתח למדרון חלקלק המושתת על הכרה ביכולת התערבות בית המשפט לענייני משפחה בהתנהלות דיונית של בית הדין הרבני. זאת אין להתיר. עיקרון כיבוד הדדי בין ערכאות מחייב לטעמי הימנעות כמעט מוחלטת של בית המשפט לענייני משפחה מלהתערב או אף להביע עמדה ביחס לשאלת פסיקת ההוצאות בבית הדין הרבני (ראו לעניין עיקרון זה בג"צ 8497/00 **פלמן נ' פלמן**, פ"ד נז(2)

118, בעמ' 138 (2003)). כאמור בפסיקה, עיקרון הכיבוד ההדדי אינו עניין של נימוסים תקינים והנהגה טובה בלבד, אלא חיוני הוא לקיומה של מערכת שיפוט תקינה, במיוחד בתחום המשפטי הרגיש של ענייני המעמד האישי, שבו שתי ערכאות שיפוטיות מתרוצצות בקרבה של המערכת המשפטית.

32. לאור כל זאת, ברי כי אין בידי, בסמכותי ובכוונתי לפסוק הוצאות משפט ושכר טרחת עורך דין שהוציאה התובעת לשם ניהול ההליכים בבית הדין הרבני וגם לא אעשה כן. אך בכך אין לומר, כי איני רשאי להתחשב בעובדה שלא נפסקו הוצאות ההליך בבית הדין הרבני. בהקשר זה ראוי לפנות לפסק דינו המפורט של כב' השופט דרורי ממנו עולה, כי כמעט ולא נפסקים הוצאות משפט בבתי דין רבניים. כותב על כך כב' השופט דרורי:

"ניסיתי לערוך בדיקה מקפת של יישום התקנה החדשה, אך לא איתרתי פסיקה רבנית בנידון. פניתי גם ליועץ המשפטי של הנהלת בתי הדין הרבניים, הרב עו"ד שמעון יעקבי, ואף הוא לא מצא דיון עקרוני בפסיקת בתי הדין הרבניים, ביחס לשינוי בתקנות, בסוגיה של הוצאות משפט. פסק הדין הרבני היחיד שמצאתי, אשר בו יש החלטה בנושא ההוצאות, הוא פסק דינו של בית הדין הרבני בבאר-שבע... (בש"א (מחוזי ירושלים) 1692/05 עובד מזרחי נ' אליהו חסיד (02/05/2006, פורסם במאגרים))."

העובדה שכלל לא נפסקו הוצאות בבית הדין הרבני חרף אמירה מפורשת של בית הדין הרבני, כי הנתבע עלול להיות מחויב בהוצאות של 5 ספרות (פרוטוקול ביד"ר מיום 10/2/13 עמ' 2 שורה 36), יכול והיא תבוא בחשבון כלל השיקולים של בית המשפט בשקילת והערכת נזקי התובעת בהליך הנוכחי. בכך אין ולא תהיה התערבות בהליך שנערך בבית הדין הרבני. בכך יש משום הוספת שיקול לרשימת השיקולים שמונה בית המשפט בקביעת היקף הפיצוי המגיע לתובעת.

ז. על הזהירות משימוש יתר בדיני הנזיקין בפסיקת פיצוי בגין סרבנות גט,
מחד גיסא ועל הצורך לפסוק פיצוי מכוח דיני החוזים ותם הלב בגין
"תכסיסנות גט", מאידך גיסא:

33. בתי המשפט האזרחיים בכלל ובתי משפט לענייני משפחה בפרט, עורכים הבחנה בין מעשה הגט שכל כולו בסמכות ייחודית של בית הדין הרבני לבין תביעת פיצויים בגין סרבנות גט. בתי המשפט קבעו במספר רב של מקרים, כי ההליך האזרחי/נזיקי מבוסס על עילות שאינן מהדין האישי אלא מדיני הנזיקין והחוזים והעובדה שההתנהגות ה"מזיקה" קשורה לאי מתן גט אינה מכניסה את העילה הנזיקית לתחום "ענייני נישואין וגירושין" אשר בסמכות ייחודית של בתי הדין (ראו למשל: עמ"ש (ת"א) פלונית נ' פלוני, 23/1/14, פורסם במאגרים), תמ"ש (ראשל"צ) 7030/01 פלונית נ' אלמוני (11/12/2005), פורסם במאגרים)).

34. עם זאת, דומה כי אין חולק שנכונות בתי המשפט לענייני משפחה לפסוק פיצוי נזיקי בגין סרבנות גט מהוה גורם למתיחות בינם לבין בתי הדין הרבניים. רוב דייני בתי הדין הרבני תומכים בגישה שאין לבית משפט לענייני משפחה סמכות לחייב בעל דין יהודי בפיצוי כספי בגין סירובו לסדר הגט וכי מדובר בעניין שמצוי כולו בסמכות עניינית ייחודית של בית הדין הרבני. זאת ועוד, בתי הדין הרבניים סבורים, כי פסיקת פיצוי שכזה, עלולה לגרום לכך שגט שיינתן מאוחר יותר על ידי בן זוג שחויב בפיצוי, ייחשב לגט מעושה ובכך נגרם נזק דווקא לבעל הדין שזכה בפיצוי.

35. במספר פסקי דין של בתי הדין הרבניים מצאנו הנחייה של בית הדין הרבני הגדול לערעורים לפיה, אין לסדר גט עד אשר תביעת הנזיקין בבית המשפט לענייני משפחה תימחק (ראו: רב' (גדול) 7041-21-1 פלונית נ' פלוני, (11/3/08); רב' (גדול) 8455-64-1 פלוני נ' פלונית (17/09/08); רב' (נת') 272088/6 פלוני נ' פלונית (23/1/11)). באחד המקרים אף פנה דיין בית הדין הרבני בנתניה (לעיל) בבקשה לגורמי המשפט בישראל, להימנע מטיפול בתביעות הנזיקין. לדבריו: "מטרתם הרי להטיב עם מגישי התביעה, אולם בפועל נגרם להם נזק ישיר ועגמת נפש. הליכים אלו מביאים את התיקים למבוי סתום, והם הם הגורמים לעגינות של שנים".

36. מדובר איפוא בסוגיה המצויה במחלוקת משפטית של ממש בין הערכאות (לסקירה מקיפה בעניין ראו בהרחבה : בנימין שמואלי, "פיצוי נזיקי למסורבות גט", **המשפט** יב (ספר זיכרון לשופט עדי אזור ז"ל) (2007) 285 ; בנימין שמואלי, "הדור הבא של תביעות נזיקין בגין סרבנות גט כדי להשיג את הגט וכלל האחריות של קלברזי ומלמד, **משפטים** מא(1) 192 ; יחיאל קפלן ורונון פרי, "על אחריות בנזיקין של סרבני גט", **עיוני משפט** כח(3) 773 - 869 ; יפעת ביטון, "עניינים נשיים, ניתוח פמיניסטי והפער המסוכן שביניהם - מענה ליחיאל קפלן ורונון פרי", **עיוני משפט** כח(3) 871)).

37. מתיחות זו בין הערכאות עומדת היא תדיר לעיני שופט המבקש לדון ולהכריע בתביעה לפיצוי בגין סרבנות גט. מחזיק אני בגישת חברי, כב' השופט סילמן, ולפיה יש להיזהר מהתערבות יתר, נזיקית, בתחום סידור הגט, שמא לא רק הגט בין הצדדים הקונקרטיים הוא שיוכתם בחשש של "גט מעושה", אלא שהשימוש התדיר בכלי הנזיקין, עלול ליצור חשש מכאן והלאה לגבי כלל הגיטין המבוצעים (תמ"ש (קר') 48362-07-12 **פלוני נ' פלונית** (28/02/2013, פורסם במאגרים)). זהירות זו היא הנותנת, כי יש אף להיזהר בפסיקת פיצוי גם באמצעות כלים אחרים דוגמת אלה הלקוחים מדיני חוזים ודיני תם הלב.

38. אך הזהירות, שמא תאמר המתיחות, אינם חזות הכל. בסופו של יום עסקינן בהסדרה שיפוטית של התנהגות אנושית. מדובר בהתדיינות משפטית בגין נזקים שנגרמים בשל הפרת חיוב חוזי שלא בתם לב. עמידה מן הצד בחוסר מעש שיפוטי רק מטעמי זהירות משדרת חולשה והתעלמות מחובת בעלי דין לעמוד בהתחייבותם. הדבר אף עלול לסכל יישוב סכסוכים באמצעות הסכמים. המקרה שבפני, אינו מקרה של סרבנות גט מובהקת. מדובר יותר "בתכסיסנות גט". שכן הצדדים הסכימו בבית המשפט להתגרש בהסכמה. כך גם הצהירו בבית הדין הרבני חודש מאוחר יותר. וחרף כך החליט הנתבע שלא לעמוד בהסכמתו או בהתחייבותו זו. להתנהגות זו יש מחיר ויש תוצאה מבחינה חוזית. זאת ללא כל קשר למעשה הגט בפועל. בנוסף, סבורני, כי מקום שכבר סודר הגט בפועל והתביעה מבקשת לבוא חשבון עם מפר ההתחייבות באופן רטרואספקטיבי, שוב לא מתעורר באותה עוצמה החשש מפני "גט מעושה" כאמור. זאת ועוד, הבהרתי כי לא רק שיקול זה עומד לעיני בית המשפט בתביעות מעין אלו, אלא גם החיוניות בהגנה על

אינטרסים סבירים של בני זוג שעורכים הסכם גירושין וכוללים התחייבות או הסכמה הדדית להתגרש. התעלמות שיפוטית מכך שבן זוג מתחייב ליתן גט כחלק מהסכם גירושין שמאושר בפניו ומתן יד לטקטיקה של סרבנות גט, אינה עולה בקנה אחד עם עקרונות היסוד המשמשים נר לרגלי חברה יהודית ודמוקרטית נאורה.

39. על-כן לגישתי, יש מקום להחמיר עם "תכסיסני גט", (ובוודאי סרבני גט) המאשרים הסכם גירושין בבית המשפט, מתחייבים בגדרו להסדיר הגט בהסכמה ולאחר מכן חוזרים בהם משיקולים טקטיים בבית הדין הרבני במטרה לשפר עמדות והישגים שבינם ובין הגט אין דבר וחצי דבר. ההחמרה השיפוטית יכולה וצריכה למצוא ביטוי במספר מישורים: ראשית, תכסיסנות גט והתנהלות בחוסר תם לב מצדיקה שקילה בחיוב של הקדמת המועד שממנו ואילך ייחשב הנתבע לסרבן גט החייב בפיצוי. שנית, תכסיסנות גט מכוונת כאמור עשויה להסתכם בהאמרת הפיצוי המגיע לקרבן התכסיסנות. שלישית ואולי למעלה מאלה, הדבר מצדיק יצירת עילת חיוב חדשה מכוח דיני החוזים מעבר לעילה הנזיקית הקיימת. כל אלה נגזרים ממדיניות שיפוטית אשר מבקשת להבהיר, כי הסכמים יש לכבד ולמלא בתם לב והמפר התחייבותו יידע כי יש לכך מחיר כספי. חשוב לציין, כי הדבר תמיד נתון לשיקול דעת היושב בדין בהתאם לנסיבות שלפניו. אלא שכאן, בניגוד למקרים שבהם נדונו תביעות בגין סרבנות גט, שאז נדרשו בתי המשפט לבחון ההליכים בבתי דין רבניים בעיקרם, כאן מדובר בהפרת התחייבות שלעתים קרובות הצדדים מאשרים אותה בבית המשפט לענייני משפחה כחלק מהסכם ממון וגירושין כולל. ואמנם אין בית המשפט לענייני משפחה מוסמך לאשר התחייבות צדדים להתגרש. אך מוסמך הוא גם מוסמך לדון בתביעה לפיצוי בגין הפרת התחייבות חוזית בחוסר תם לב להסדיר הגט בהסכמה.

ח. האם וממתי יש לראות בנתבע כמי שעוול כלפי התובעת או הפר חיוביו?
ח.א. דיון נורמטיבי כללי:

40. דומה, כי השאלה שבפניי אינה האם מ.א. זכאית לפיצוי בגין סרבנות א.א. לסדר את הגט, אלא ממתי יש לראות את א.א. כמי שהפר חיוב חוזי כלפיה

או עוול את עוולת הרשלנות. האם רק מהמועד שבו אמר בית הדין הרבני לצדדים שהם "צריכים להתגרש" או שמא כבר מהיום בו אישר בית המשפט לענייני משפחה את הסכם הגירושין בין הצדדים?

41. הגישות בפסיקת בתי המשפט לענייני משפחה חלוקות בעניין זה: יש הרואים במועד מתן החלטה שיפוטית של בית הדין הרבני המחייבת בגט כמועד שממנו ואילך יש לקבוע שמדובר ברשלנות או הפרת חיוב ויש המותירים זאת לשיקול דעת בית המשפט בהתאם לנסיבות (לסקירת הגישות השונות ראו: (ראו למשל: עמ"ש (ת"א) פלונית נ' פלוני, 23/1/14, פורסם במאגרים)). אלא שהתשובה לשאלה נגזרת לא רק מאופן בחינת העוולה הנזיקית בה עסקינן. יש והתייחסות בית המשפט לסרבנות גט לאחר אישור הסכם בין הצדדים בו הצהירו על כוונתם להתגרש, תהיה התייחסות במישור דיני החוזים. בחינה שכזו עלולה לקבוע כי הופר חיוב חוזי בחוסר תם לב, עוד לפני שהתגבשה חובת זהירות נזיקית. לכך יכולות להיות השלכות על שאלת המועד ממנו יש לקבוע כי מסרב הגט חב בפיצוי.

42. אפתח כעת בבחינה נזיקית של המועד ממנו ניתן לראות הנתבע כמי שעוול את עוולת הרשלנות כלפי התובעת ואעבור לאחר מכן לבחינה חוזית של אותו עניין.

ח.ב. הבחינה הנזיקית:

43. בפסק דינו של חברי, כביסגן הנשיא, מנחם הכהן בתמ"ש (י-ם) 21162/07 פלוני נ' פלונית(21/01/2010 פורסם במאגרים) נקבע בהקשר זה כך:

"אקדים ואומר לעניין היקף העוולה הנזיקית מבחינת התקופה הרלוונטית, כי עם הגעת התיק הראשון בעניין זה להכרעה בפני (תמ"ש 19270/03), סבור הייתי, כי רק בנסיבות בהן חויב בן הזוג להעניק הגט- קמה עוולה, אולם ככל שהפכתי בנושא, אין אני סבור עוד כי זהו רף מחייב להגשת תביעה מעין זו הניצבת בפני, ואין בית המשפט הדין בתביעה שכזו צריך להגביל עצמו במתן הסעד הנתבע למועד בו חייב בית הדין הרבני

לראשונה את הבעל להעניק את הגט, אולם הלה המשיך לעמוד בסירובו. אני מסכים לעניין זה עם עמיתי כבוד השופט גרינברגר, כי ייתכנו מקרים בהם ניתן יהיה לפסוק פיצוי נזיקי בגין סרבנות גט, גם בנסיבות בהן טרם ניתנה החלטה על ידי בית הדין, המחייבת, או ממליצה לבן הזוג הסרבן להעניק את הגט, (ההדגשה שלי א.ז.) וכי עניין זה מסור לשיקול דעתו של בית המשפט, ויוכרע על פי נסיבותיו הייחודיות של כל מקרה ומקרה."

44. כב' השופט בנציון גרינברגר קבע אף הוא דברים דומים בתמ"ש 6743/02, כ' נ' (כ' (21/07/08), פורסם במאגרים):

"...הרשלנות שעליה מדובר איננה פונקציה של חיוב של בית הדין למתן הגט, אלא פונקציה של סירובו של הבעל להיענות לבקשתה של האישה, ושל הנזק שנגרם לה בעקבות סירובו להיענות לה. במה שונה הנזק שנגרם לאישה לפני החיוב של בית הדין בהשוואה לנזק שנגרם לה לאחר מכן? הצער הרב, הבושה, הפגיעה בכבודה וכל יתר ראשי הנזק הכלולים בעוולת הרשלנות הינם פועל יוצא של הסירוב שבינו לבניה ולא הסירוב שבינו לבין בית הדין; כך שמועד חיוב הגט כלל אינו רלוונטי בהתייחסות לעוולת הרשלנות. הצפיות שייגרם נזק עקב סירובו להיענות לבקשתה של האישה הינו פועל יוצא של עצם הסירוב ולא של החלטה או פסק דין של ערכאה כלשהי.... ודוק: מערכת הגירושין הקיימת במדינת ישראל מבוססת על ההלכה היהודית, ועל כן קיימים שני מסלולים נפרדים אשר בני הזוג המעוניינים להתגרש יכולים לעלות עליהם. מסלול אחד הינו מסלול של חיוב או כפיה למתן הגט..... ברם, קיים מסלול שני, עצמאי, אשר כלל אינו קשור לקיומן של עילות הלכתיות למתן הגט, והוא בדרך של מתן הגט בהסכמה. ברגע שהבעל יסכים

מרצונו לתת גט, לא יחקור בית הדין האם קיימת עילה הלכתית, ועצם ההסכמה מהווה בסיס עצמאי ומספיק למתן גט גם אם למעשה לא קיימות עילות לגירושין. הדבר היחיד שבית הדין יבדוק במקרה כזה הוא האם אכן ניתנת הסכמתו של הבעל מרצונו החופשי, הא ותו לא. אי לכך, אם דורשת האישה מבעלה שייתן לה גט, הרי שבכוחו של הבעל להסכים לדרישה זו גם אם אין עילות הלכתיות אשר על פיהן היה בית הדין מחייבו לתת את הגט. **ואם הבעל מסיבותיו הוא מסרב לתת את הסכמתו, עצם סירוב זה - אשר בגינו, ורק בגינו לא מתבצעים הגירושין כבקשת האישה - הינו התנהגות אשר עלולה להוות רשלנות, על כל המשתמע מכך, אם צפוי כי בסירובו הנ"ל ייגרם נזק לאישה.**... וכי מי זה אשר מונע ממנו מלהסכים מרצונו החופשי מלתת גט לאשתו, גם אם אין הוראה כזו מטעם בית הדין?! אי לכך, בבוא בית המשפט לבדוק את זכותה של האישה לפיצויים בגין עוולת הרשלנות, **אין מקום לבדיקה האם חויב הבעל בגט או לא חויב, אלא, האם אכן סירב לבקשת האישה, האם סירובו היה מוצדק, והאם היה צפוי שסירובו יגרום נזק. על כן, גם במקרים שאין חיוב גט כלל, ניתן יהיה למצוא שהאישה זכאית לפיצוי עבור הנזק שנגרם לה מרשלנות הבעל מעצם סירובו לתת לה את הגט המיוחל" (ההדגשה שלי א.ז.).**

45. המלומד ב. שמואלי במאמרו "הדור הבא של תביעות נזיקין בגין סרבנות גט כדי להשיג את הגט ו"כלל האחריות" של קלבריזי ומלמד" **משפטיסמא** (תשע"א) 153 מנתח את התפתחות תביעות נזיקין בגין סרבנות גט ומעלה את השאלה האם ניתן לצעוד צעד גדול קדימה להכרה בתביעות נזיקיות בגין סרבנות גט בנסיבות של מה שהוא מכנה: "העדר מגדלור" קרי, העדר החלטה כלשהיא של ביד"ר בעניין הגט- חיוב בגט או דרגת חיוב נמוכה יותר ואולי אף כאשר לא הוגשה כלל תביעת גירושין בביד"ר. ד"ר שמואלי נדרש לשאלת ההצדקה מבחינת דיני הנזיקין להכרה בתביעה נזיקית כזו ומסקנתו

בשאלה זו הינה חיובית (ראה מעמ' 221 ואילך).לדידו, אין לחסום מראש תביעות כאלה, אם ניתן להוכיח התרשלות מצד הבן הזוג הנתבע:

"אפשר לבחון התרשלות הבעל גם כשאין פסק דין רבני המכריז במפורש שהוא חייב לגרש את אשתו (חיוב) ואפילו אם לא ניתן פסק דין רבני בדרגת חיוב נמוכה יותר (מצווה או המלצה). ברור שקיומו של פסק דין רבני בדרגת חיוב או אפילו מתחת כך-אותו מגדלור-מקל מאד את הקביעה כי משלא קיים הבעל את פסק הדין הרבני, הריהו רשלין. אך התנאי לטעמי אינו הכרחי כל עוד ההליכה נעשית במתווה של עוולת הרשלנות" (עמ' 222).

ובהמשך:

"אכן הסימטריה בין הקביעה ההלכתית שהבעל צריך לגרש את אשתו לבין הקביעה הנזיקית כי משלא עשה כן הריהו מעוול-נראית טבעית. אך היא לא הכרחית; יש בה רק משום סיוע לבחינה פרקטית של עצם האחריות בנזיקין ומועד תחילתה" (עמ' 252).

46. ד"ר שמואלי מתייחס לאופן הוכחת תביעה כזו מן הפן הראייתי וכך הוא כותב:

"אין ספק שמגדלור כזה היה יכול לסייע מאד ולקצר את הדרך בכך שהיה יוצר חזקה שהבעל שהפר את החיוב (ואולי גם את המצווה וההמלצה) הוא גם מעוול בנזיקין. אך אפשר להגיע לתוצאה של הפרת חובת הזהירות בין בעל לאשתו גם במקרים שבהם אין חזקה כזו, אם האישה תוכל להוכיח את אותו מגדלור חלוש בדמות פתיחת התיק ותעמוד בהוכחת כל יסודותיה של

עוולת הרשלנות. לצורך זאת דרושה כאמור התאמצות רבה יותר בפן הראייתי" (עמ' 234).

47. לשיטתו, אפשר ואף נדרש להכביד מבחינה ראייתית על תובעת שאינה יכולה להצביע על עוגן בדמותו של פסק דין רבני בדרגת חיוב כלשהיא. לכן הוא מציע לבנות מה שהוא מכנה "מקבילית כוחות" לפיה ככל שדרגת פסק הדין הרבני גבוהה יותר, כך תהיה נטייה רבה יותר להכיר בתביעת הנזיקין וככל שדרגת פסק הדין הרבני נמוכה יותר, יקשה להוכיח את העוולה במישור הראייתי. ד"ר שמואלי מונה שני גורמים לבחינת רשלנות והוכחתה גם בהעדר פסיקה רבנית בעניין הגט, אשר הוכחתם תספיק לצורך הוכחת נזק לא ממוני ולמילוי החלל הראייתי של העדר אותו "מגדלור".

(1) חלוף הזמן מאז הפירוד בפועל ופתיחת התיק בביד"ר.

"צריכה להיות נקודת זמן אובייקטיבית מסוימת שבה, בראיה אזרחית, עצם הסירוב לתת גט- גם אם אין מגדלור בדמות החלטה כלשהי של בית הדין הרבני- שקול להתעללות נפשית וגורם לנזק נפשי, ומכאן שהוא בבחינת רשלנות ואין הבעל יכול להמשיך ולטעון לשלום בית מתוך ציפייה אין סופית שאשתו תחזור אליו, אף אם הוא מאמין בכך באמת ובתמים" (עמ' 232).

(2) התנהגות בחוסר תום לב- מצב בו בן הזוג הנתבע מסרב לתת גט הגם שברור לכל כי הנישואין התפרקו בפועל.

48. ד"ר שמואלי מדגיש כי אין מדובר בגט אזרחי אלא בהכרה שנישואי הצדדים הגיעו לסיומם דה פקטו. נציין, כי עמדתו המפורטת לעיל של ד"ר שמואלי מקובלת כיום בפסיקה (ראו: עמ"ש (ת"א) פלונית נ' פלוני, 23/1/14, פורסם במאגרים); עמ"ש (חי') 23464-10-09 א.ש. נ' ד.ש. (06/10/2011), פורסם במאגרים); תמ"ש (י-ם) 17493/06 פלונית נ' פלוני (27/11/2011), פורסם במאגרים)).

ח.ג. הבחינה החוזית

49. ניתן לטעמי לשכלל את גישתו של שמואלי בנסיבות המקרה שבפניי ולעשות בה שימוש כפול: שימוש אחד הוא **שימוש ראייתי משוכלל**- קרי, קביעת התרשלות של הנתבע באי סידור הגט למן הרגע שהוא סירב לעשות כן בבית הדין הרבני **לאור ההסכם** בבית המשפט ובבית הדין- כאן למרות היעדר דרגת חיוב גבוהה בגט, קל להוכיח קיומה של ההתרשלות. שימוש אחר הוא **שימוש ראייתי חוזי**- קרי, קביעה שיפוטית, כי מרגע שנחתם הסכם גירושין בין בני זוג ולכל הפחות מהרגע בו בית הדין הרבני מאשר הסכמה הדדית להתגרש והנתבע חוזר בו, ללא שבוטל ההסכם כולו, הרי שמדובר בהפרת חיוב חוזי המקים סעד של פיצוי. שני אלה יסייעו לבית המשפט הדין בתביעות מסוג זה, הן בפן המשפטי-מהותי (עילת חיוב) והן בפן הראייתי (הקלת הנטל).

50. לעניין ההיבט החוזי לעיל, חשוב להעיר, כי על פי רוב בני זוג עורכים הסכם גירושין ובו פשרות ו/או ויתורים ו/או הסכמות המושתתות על התפיסה של ההסכם "כעסקת חבילה" כוללת. הוצא את עניין סידור הגט מההסכם והוא כולו יקרוס כמגדל קלפים. לא בכדי שרירה וקיימת ההלכה הקובעת כי על דרך הכלל "בשל מורכבותו אין הסכם הגירושין ניתן להפרדה לחלקים" ולפיכך אין מקום לביטול חלקי של הסכם כזה (ע"א 105/83 **מנשה נ' מנשה**, פ"ד לח(4) 635, 639; ע"מ (מחוזי ת"א) 1191/02 **ח.א. נ' ח.מ.**, (25/12/2003), פורסם במאגרים, פסקה ח'); עמ"ש (מחוזי ת"א) 1047/09 **פלוני נ' פלונית**, (22/3/2011), פסקאות 16-18 פורסם במאגרים; עמ"ש (מחוזי י-ם) 26693-04-13 **פלונית נ' פלוני** (14/11/2013, פורסם במאגרים)).

51. כידוע, מערכת היחסים הזוגית מקימה זכויות וחובות משפטיים הדדיים הנחלשים על ידי עיקרון תום הלב. עיקרון זה מחיל על המערכת המשפטית ההסכמית, המפורשת או המשתמעת, בין בני זוג ערכים של צדק, יושר, הגינות ושוויון (בג"צ 4178/04 פלוני נ' בית הדין הרבני לערעורים, פ"ד סב(1) 235 (2006), פסקה 7 לפסה"ד). ישנם מקרים בהם מתעורר איפוא צורך לבחון העילות החוזיות והמשפטיות החלות בנסיבות העניין בין בני הזוג, ולקרוא אל תוך מערכת היחסים הזוגית של הצדדים את עיקרון תום הלב כמחיל עליהם חובה לפעול בהגינות, יושר וצדק זה כלפי זה (ראו ע"מ (חיפה) 740/08 **פלוני נ' פלונית**, (19/11/2008), פורסם במאגרים)). כעיקרון משפטי

"מלכותי" ויסודי בשיטת משפטנו, מהווה עיקרון תום הלב מקור לחובות של הגינות, צדק ויושר בין בני זוג, באופן בלתי תלוי בשאלת סטאטוס הנישואין והחובות הנלוות אליו (רע"א 8256/99 פלונית נ' פלוני, פ"ד נח(2) 213 (2003)). בין אם נראה בנישואין חוזה זוגי מיוחד ובין אם נראה בהם משום התחייבות, אין כיום חולק שיחסי הנישואין מטילים חובת כיבוד הדדי וביצוע חיובים בתם לב (תמ"ש (י-ם) 24760/08 ש.ב.ר. נ' ר.ר. (25/3/2010), פורסם במאגרים).

52. כשבני זוג מגיעים לבית המשפט ועורכים הסכם גירושין כולל ומצהירים בו, כי הם מתחייבים לסדר את הגט בהסכמה בבית הדין הרבני, ומאוחר יותר הצהרה זו נרמסת ברגל גסה על ידי מי מהם המחליט "לחזור בו" וכאשר בית המשפט מתרשם כי מדובר "בחזרה טקטית" לצרכי השגת הישגים או שיפור עמדות לעומת אלו נשוא ההסכם, מדובר בהתנהגות נעדרת תם לב. מדובר בהפרת חיוב חוזי לכל דבר ועניין.

53. הנה כי-כן, על הבחינה הנזיקית של סרבנות הגט, ראוי להוסיף כאמור גם את הבחינה החוזית. כאשר בוחנים הסוגייה במשקפיים חוזיות, ברור עוד, כי אין צורך בקביעה שיפוטית של בית הדין הרבני המחייבת הצדדים בגט כדי לקבוע שהופר חיוב חוזי המקים עילה לפיצוי כספי. אומר על כך דברים דומים ונכוחים, חברי כב' השופט נמרוד פלקס:

"לטעמי, ניתן להגיע לאותה התוצאה אף תוך שימוש בדיני החוזים. אבאר. פסיקת בתי המשפט הכירה באפשרות לתבוע פיצויים מכוח הפרת חובות חוזיות החלות במסגרת היחסים המשפחתיים. זאת היות וקשר הנישואין נתפס כחוזה בין צדדים...נמצא איפוא, כי יחסי הנישואין הם חוזה, או למצער פעולה משפטית שיש להחיל עליה את הוראות חוק החוזים ובפרט את חובת תום הלב...פסיקת בתי המשפט החילה את עקרונות תום הלב, האמון והגינות על מגוון יחסים משפטיים בין צדדים שונים. מקום שיחסי הכוחות בין הצדדים אינם שווים ולאחד הצדדים יתרון יחסי, המאפשר לו להזיק לצד שכנגד, או לזכות ביתרון בלתי

הוגן, הרחיבו בתי המשפט את החובות החלות עליו לשם נטרול אותו חוסר הגינות...כאשר עסקינן בסוגיית סרבנות הגט, הרי על פי הדין האישי, לכל אחד מהצדדים זכות שלא לבטל את הסכם הנישואין, קרי - לסרב ליתן או לקבל גט. שימוש בזכות זו עלול לעיתים ליתן למי מהצדדים יתרון בלתי הוגן המאפשר לו לפגוע באחר ללא כל טעם ענייני. ככל זכות אף בזכות זו, שלא ליתן גט, יש להשתמש בתום לב ואם הנתבע סירב להשתמש בזכותו לבטל את חוזה הנישואין וליתן לתובעת את גיטה, ללא צידוק ובחוסר הגינות, הרי, שייחשב כמפר את חובת תום הלב...הפרת חובת תום הלב מצמיחה לניזוק מגוון סעדים, לרבות אכיפה ופיצויים, בהתאם לנסיבותיו של כל מקרה ומקרה" (תמ"ש (י-ם) 44248-05-10 כ.ש. נ' כ.ש. (05/09/2011, פורסם במאגרים)).

54. ניתן להוסיף, כי דברים נכוחים אלה חלים מכוח קל וחומר, מקום שבני זוג עורכים הסכם גירושין ומתחייבים להסדיר הגט בהסכמה ומאוחר יותר, מבקש אחד מהם בחוסר תסב לחזור בו מהסכמתו בו.

55. לגבי דידי, מקום שנכרת בין בני זוג הסכם כולל ובו הסכמה והתחייבות הדדית להסדיר הגט הרי שמעבר לחובת הזהירות (שהופכת למוגברת עוד יותר בשל ההתחייבות החוזית להסדיר הגט בהסכם שבדרך כלל מאושר בבית המשפט), קם לו חיוב חוזי מפורש שיש לבצעו בתם לב. שוב אין הצדדים נמצאים באותו מקום חוזי בו היו קודם עריכת ההסכם. כעת משערכו הסכם ובו הסכימו להתגרש, הפרה של החיוב החוזי לסדר הגט, יכולה וצריכה בנסיבות המתאימות להיחשב עמידה שלא בתם לב על זכות שיש לצדדים מכוח הדין האישי והיא עלולה להקים חיוב בפיצוי חוזי.

56. הייתי מוסיף על כך, כי בכגון דא מתהפך נטל השכנוע : על בן הזוג המפר את התחייבותו והסכמתו החוזית להסדיר הגט בהסכמה להוכיח ולהראות שעשה כן בתם לב.

57. וזהו בדיוק מצב הדברים שבפניי: הזוגיות בין בעלי הדין שבפניי אינה קיימת מזה תקופה ארוכה שעה שהנתבע עזב את בית הצדדים כבר בשנת 2010. כעבור שנתיים של מגורים נפרדים וחוסר תקשורת, הגשת סדרת תביעות על ידי התובעת לרבות בקשת צו הגנה, אין ולא היה ספק לאף אחד מן הצדדים ולבית המשפט, כי הנישואין הגיעו לקיצם ואין דבר וחצי דבר שניתן היה לעשות כדי לשקמם. סיום הנישואין עוגן במסגרת הסכם כולל אשר ניתן לו תוקף של פסק דין בבית המשפט. אי ביצוע התחייבות הנתבע לסדר הגט בהסכמה בבית הדין הרבני ואי ביצוע סידור הגט משך 18 חודשים מיום חתימה על הסכם בו התחייבו הצדדים לעשות כן, ללא כל הצדקה, אינם עולים בקנה אחד עם חובת ההגינות, הצדק והיושר והדרך המקובלת לפעולה החלים על מערכת יחסים זוגית. מדובר בהפרה של עיקרון תום הלב והתנהגות בדרך מקובלת, המקנים לצד הנפגע זכות לפיצויים.

ח.ד. דיון קונקרטי:

58. למען הסדר הטוב אפרט את ההליכים בפני בית הדין הרבני אשר יש בהם כדי להעיד על התנהלותו של הנתבע מיום חתימת ההסכם ואישורו בפניי:

א. ביום 18.03.12 התקיים דיון ראשון בבית הדין הרבני האיזורי בחיפה אליו התייצבו הצדדים ובאי כוחם. בפרוטוקול הדיון הקצר נכתב: **"הצדדים מצהירים שברצונם להתגרש זה מזה ומציגים הסכם גירושין שאושר מחוץ לכותלי בית הדין"**. באותו הפרוטוקול ניתן פסק דין הקובע:

"א. בית הדין הרבני מאשר את הסכמת הצדדים להתגרש

זמ"ז בגט.

ב. על הצדדים לפתוח תיק לבירור שמות ולסידור גט."

ב. לדיון אשר נקבע ליום 25.06.12 לא הופיע הנתבע וכך נכתב בהחלטת בית הדין הרבני:

ילאור אי הופעת הבעל כאמור בפרוטוקול, וסירובו בפעם הקודמת למתן גט, יש להעביר את המשך הטיפול בתיק לבית הדין המטפל".

ג. ביום 09.07.12 התקיים דיון נוסף אליו שוב לא הופיע הנתבע, ובית הדין הורה על זימונו באמצעות צו הבאה.

ד. ביום 12.07.12 התקיים דיון נוסף אליו הופיעו הצדדים ובאי כוחם, הבעל הודיע כי הוא מעוניין בשלום בית ובתגובה נמסר לו על ידי בית הדין:

"אתה שומע את הדברים. אם היית מבקש שלום בית שלב אחד לפני, היה מקום לדבר על כך. אנחנו נמצאים במצב של שנתיים פירוד".

או אז, ראה לנכון הנתבע לציין, כי הוצא מביתו בעל כורחו וכב' בית הדין הרבני הפנה הצדדים לשירותי הרווחה לצורך הכנת תסקיר.

ה. ביום 10.02.13 התקיים דיון נוסף בו שוב הודיע הנתבע על רצונו בשלום בית ובית הדין קבע:

"במקרה הזאת אין סיכוי ואתם צריכים להתגרש".

ובהמשך ציין כב' בית הדין:

"אנו מתרים בך, אם תמשיך כך, יהיו הוצאות כבדות בסכום של 5 ספרות. אנחנו ראינו את חוות הדעת של שירותי הרווחה. בכל מקרה נפנה אתכם ליחידת הסיוע לנסות לראות אולי יש כן מקום לעמדת הבעל. לאחר קבלת חוות דעת של יחידת הסיוע נוציא פסק דין".

ו. ביום 03.06.13 הוצא צו הבאה כנגד הנתבע וביום 23.06.13 הופיע הנתבע בבית הדין וחתם על התחייבות להופיע במועד שנקבע לסידור הגט.

ז. ביום 2013 התקיים דיון ושוב סרב הבעל ליתן גט. ורק בחודש 11/2013 קיבלה התובעת את גיטה.

59. הנה כי כן, הנתבע היתל בתובעת פעם אחר פעם והיא נאלצה להגיע לבית הדין הרבני לא פחות מ-6 פעמים ללא שהנתבע הסכים להתגרש, ובחלק מהפעמים לא התייצב לדיון והוצאו נגדו צווי הבאה.

60. זאת ועוד בדיון בתובענה שבכותרת הודה ב"כ הנתבע בפניי, כי מרשו סרב ליתן גט מספר פעמים בשל נסיבות בלתי קשורות בעליל לעניין הגט :

"בפעם האחרונה בא ואמר הנתבע שחייב לו כסף וביקש אותו, כתוב באותו פסק דין, באותו הסכם, כתוב שמשולמים סכומים אלה ואלה והוא לא קיבל אותם...
"(ראה עמוד 2 שורות 31-32).

61. כן ציין בא כוחו של הנתבע :

"לטענתנו עניין העברת הכספים היה כרוך בסידור הגט, משהנתבע לא קיבל הכספים על פי ההסכם הוא היה רשאי לעכב את הגט"(ראה עמוד 3 שורות 3-4 לפרוטוקול)

62. אין ספק כלל, כי התניית קבלת הגט בהסדרת כל העניינים הרכושיים והממוניים תחילה, אינה יכולה להיחשב לגיטימית בנסיבות שלפניי. הרי כל חיוב נשוא ההסכם שבין הצדדים ניתן היה ליישום וביצוע בין באמצעות תביעה בבית המשפט לפי סעיף 7 לחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995 ובין אם בהוצאה לפועל. זאת ועוד, הצדדים לא קשרו בהסכם כלל בין ההתחייבויות הממוניות לבין סידור הגט. מכל מקום, בית המשפט מתרשם כי מדובר היה בתירוצים דחוקים שכל מטרתם לעכב סידור הגט ולהותיר התובעת עגונה עד אשר יבוא הנתבע על סיפוקו באמצעות שיפור עמדות ו/או כריתת חוזה אחר.

63. גם הבעת רצונו של הנתבע 'לשלוש' בית' בפני בית הדין הרבני היא בבחינת "לעג לרש". לא זו בלבד שהצדדים היו פרודים מזה כשנתיים עת נערך ההסכם ביניהם ונפתחו ההליכים בבית הדין הרבני, אלא שמדובר בסכסוך מר שבמסגרתו נתבקשו וניתנו כנגד הנתבע צווי הגנה ומניעת הטרדה מאיימת, בגין פניות של הנתבע למקום עבודתה של התובעת והוצאת דיבתה

רעה בפני מעסיקיה. זאת ועוד, כזכור לי מאותם הליכים ותסקירים שהוגשו במהלכם, כי עניין הפרידה היה סופי, מוגמר, החלטי ובלתי הפיך לאור הסכסוך המר של הצדדים. במצב דברים זה וכאשר הצדדים קובעים הסדרים מוחלטים של פירוק שיתוף, איזון משאבים, מזונות ומשמורת בהסכם שמקבל תוקף של פסק דין על ידי בית המשפט, עתירה לשלום בית בבית הדין הרבני היתה לא יותר מ"מתרגיל טקטי" להארכת הקץ. עובדה היא שגם "תרגיל" זה לא סייע בידי הנתבע ובית הדין חייב למעשה הצדדים להתגרש.

64. הנתבע לא עתר בתביעה לביטול הסכם לבית משפט זה. הניסיון לעתור לשינוי הסכמות שקיבלו תוקף של פסק דין באופן עקיף אגב התניית ביצוע הגט לשם כך בבית הדין הרבני בעניין הגט ואגב עיכוב הגט, אין לקבלו. מ.א. אינה בת ערובה של א.א. וההסכמה המקורית לסדר את הגט לא היתה ואינה מותנית בשום תנאי. זה המקום להאיר, כי מקום שבית הדין הרבני קובע שבעל דין רשאי היה להתנות הגט בתנאים, כי אז ייתכן שיימנע בית המשפט מקביעה שיפוטית שהנתבע הפר בחוסר תם לב חיוב חוזי להסדיר הגט בהסכמה וכבר מצאנו דיונים ענפים בכך בפסיקה רבנית (ראו למשל תיק רבני גדול 0027-21-1 פלונית נ' אלמוני, 29/08/2004, פורסם במאגרים); רבני (נת' 9707-21-1 פלוני נ' פלונית 12/05/2008, פורסם במאגרים)). עם זאת הבחינה תמיד תהיה של בית המשפט לענייני משפחה בתביעה שמתבררת בפניו והתוצאה תמיד תהא תלויה נסיבות.

65. הנה כי-כן, אם נחזור לשיח שמציע דר' שמואלי במאמרו לעיל, יש בפנינו מגדלור בוחק: ראשית, בשאלת חלוף הזמן מאז הפירוד בפועל ופתיחת התיק בביד"ר, עולה כי הצדדים פרודים היו שנתיים עת נפתח התיק בבית הדין הרבני ומכל מקום התיק בבית הדין הרבני נפתח בהסכמת הצדדים להתגרש זו מזה לאחר הסדרת מכלול המחלוקות בהסכם כולל שאושר בבית המשפט. שנית, קיימת בפני הוכחה מובהקת להתנהגות בחוסר תום לב- מצב בו בן הזוג הנתבע מסרב לתת גט הגם שברור לכל כי הנישואין התפרקו בפועל כעולה מההסכם ומההליכים שהתנהלו קודם לו - כל אלה מהווים מגדלור בוחק לכך שקמה עילת תביעה למ.א. כנגד א.א. כבר מתחילת ניהול ההליכים בבית הדין הרבני והמועד הראשון שהוא סירב לסדר את הגט.

66. א.א. הפר החיוב החוזי כלפי מ.א. לסדר את הגט ולהישמע להנחיות בית הדין הרבני בהקשר זה. א.א. הפר חובת הזהירות שהייתה לו כלפי מ.א.. עיכוב הגט גרם למ.א. לנזקים ממוניים ושאינם ממוניים. א.א. חייב בפיצוי בגינם, כאשר המועד ממנו החלה ההפרה הינו המועד הראשון בבית הדין הרבני אליו לא הופיע הנתבע.

ט. **בחינת נזקיה של התובעת:**

ט.א. **דיון נורמטיבי:**

67. סרבנותגט היא מעשה העולה כדי עוולת רשלנות, לפי הוראת סעיפים 35-36 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש]. בשורת פסקי דין נקבע כי בן-זוג הממאן להתגרש, ללא סיבה ראויה ולגיטימית לסירובו זה, מבצע כנגד בן-זוגו עוולת רשלנות (ראו למשל: עמ"ש (חיפה) 23464-10-09 א.ש. נ' ד.ש. (6/10/2011), פורסם במאגרים); תמ"ש (י-ם) 46820-03-10 אלמוני נ' פלונית, (4/9/2012) פורסם במאגרים); תמ"ש (י-ם) 44248-05-10 ש.כ. נ' ש.כ. (5/9/2011), פורסם במאגרים); תמ"ש (י-ם) 39371-09-12 ש.ב.ע. נ' י.צ.ב.ע. (10/12/2013), פורסם במאגרים)).

68. יסודות עוולת הרשלנות הם כידוע: קיומה של חובת זהירות, הפרת החובה, נזק וקשר סיבתי בין קרות הנזק להפרת חובת הזהירות; חובת זהירות מושגית קיימת מעצם טיבו של קשר הנישואין ומערכת היחסים הקיימת בין בעל ואישה והדברים ברורים וידועים ואין צורך להכביר מילים בעניין זה (ראו פסק דינה של חברתי, כב' השופטת מימון בתמ"ש (י-ם) 39371-0-12 לעיל המסכם הדיון הפסיקתי בסוגייה). חובה זו בוודאי הפכה למשמעותית יותר, כאשר הצדדים כרתו חוזה גירושין כולל וקבעו והצהירו בבית המשפט, כי יסדירו הגט בהסכמה וכי מדובר מעיקרי ההסכם. הם עשו כן אף בבית הדין הרבני אשר אף הוא נתן תוקף של פסק דין להסכם וזאת ביום 18/3/12. לפיכך, **החל ממועד הדיון הראשון בבית הדין הרבני, בו סירב הנתבע לסדר הגט יש לראות בו כמי שהפר את חובת הזהירות.** האם נגרם נזק למ.א. בשל אי סידור הגט במועד? ברור שכן. היא נאלצה לכתת רגליה לבית הדין הרבני משך 18 חודשים עד לקבלת הגט המיוחל, לשכור עורך דין, להגיע למפגשים אצל העו"ס ולהידרש להתדיינות לא פשוטה מול א.א. משך תקופה ארוכה

בניגוד גמור להסכמות. וברור איפוא, כי אי סידור הגט על ידי הנתבע הוא הגורם לנזקיה של התובעת.

69. נזקיהם של בעלי דין שהינם מסורבי גט הינם על פי רוב נזקים בלתי ממוניים. אומרת על כך כב' השופטת מימון:

"סרבנות הגט מהווה, בראש ובראשונה, פגיעה קשה בזכות היסודית של בן הזוג לאוטונומיה, זכות הנתונה לכל אדם באשר הוא אדם. פגיעה בעטיה נותר אדם כבול לקשר נישואין בו אינו חפץ עוד; פגיעה בעטיה נפגעת זכותו של אדם למימוש עצמי, לחירות ולכבוד. פגיעה פסולה זו באוטונומיית הפרט הינה לב ליבו של העניין, והוכרה כשלעצמה כראש נזק בר-פיצוי" (תמ"ש י-ם) 39371-09-12 לעיל בפסקה 45).

70. כב' השופטת מימון סיכמה בפסק דינה לעיל כמעט את כל מקרי סרבנות הגט שנדונו בפסיקה וניסחה משוואה מסויימת לקביעת היקף שיעורי פיצוי בתביעות מסוג אלו כדלהלן:

"...מסקירת הפסיקה המפורטת לעיל, ניתן לזהות מספר גורמים אשר משפיעים על גובה הפיצויים הנפסקים בגין סרבנות גט, העיקרי שבהם, מטבע הדברים, הינו מינו של הנתבע - האם מדובר בבעל סרבן גט או באישה סרבנית גט. **סכום הפיצוי כאשר הגבר סרבן גט גבוה בממוצע בכמעט פי שלושה מסכום הפיצוי שנפסק כאשר האישה היא הסרבנית.** אף יש התחשבות בשאלה האם במועד פסק הדין נותר העיגון בעינו או שבינתיים הותרו קשרי הנישואין בין הצדדים, וכן הושפע סכום הפיצויים כאשר דובר באישה דתיה מסורבת גט (אשר מפאת אמונתה הדתית

נמנעת כליל מקשרי זוגיות עם גברים אחרים טרם התגרשה). למען הסר ספק יודגש, כי אין מדובר ב"תג מחיר" והפיצויים שנפסקים כל מקרה ומקרה תלויים בנסיבותיו הקונקרטיות הנבחנות לעומקן....

אציין כי באשר לסכומי הפיצויים המושטים על גבר סרבן גט, בעניין זה האחידות קטנה יותר, סכומי הפיצויים מגוונים יותר, וכמו כן נקבעו ברבים מן המקרים פיצויים מוגברים לטובת אישה מסורבת גט, זאת לעומת גבר מסורב גט, שאז כמעט ולא נקבעים פיצויים מוגברים.

בהקשר הנדון מצאתי לנכון להזכיר גם את הפיצוי הניתן ללא הוכחת נזק בגין הוצאת לשון הרע (סעיף 7א לחוק איסור לשון הרע, תשכ"ה-1965) או בגין פגיעה בפרטיות (סעיף 29א לחוק הגנת הפרטיות, תשמ"א-1981).... במובנים רבים דומה פגיעה זו למחדל של סרבנות גט, גם בו יש קושי בהוכחת הנזק המדוייק שנגרם לנפגע וכימותו. כמו כן, טיב הנזק שנגרם לנפגע כתוצאה מסרבנות גט דומה לפגיעה בפרטיות או להוצאת לשון הרע, במובן זה שמדובר בנזק בלתי ממוני, ובלתי קצוב, שעיקרו פגיעה בכבוד האדם מהיבטים שונים. על כן, יש טעם להחיל גם במקרה של סרבנות גט חיוב בשיעור דומה, ולהשית על סרבן גט בתשלום פיצויים לבן זוגו הנפגע עד לסכום 50,000 ₪ ללא הוכחת נזק, בדומה להסדר הנזכר. עם זאת, כיוון שסרבנות גט הינה מחדל בעל אופי נמשך ורציף על פני הזמן עד למועד הגט, בשונה מהוצאת לשון הרע או פגיעה בפרטיות שהינן על פי רוב אירועים ספציפיים בנקודות זמן מסויימות ושאינם בעלי אופי רציף ומתמשך, נראה סביר לקבוע כי גובה הפיצוי שייפסק לאישה מסורבת גט יהיה מחצית מן הסכום האמור, דהיינו 25,000 ₪, לכל שנה של סרבנות גט, וסכום זה אף תואם את מרבית הפסיקה הנזכרת לעיל במקרים דומים.

בתביעה הנוכחית עסקינן בסרבנות גט ביחס לתקופה שתחילתה בחודש 4.2012 ועד מועד פסק דין זה, דהיינו בתקופה של כ-21 חודשים. בהתאם ובהמשך לפסקי הדין הנזכרים ביחס למקרים של סרבנות גט מצידה של אישה כנגד בעלה, יש להעמיד אפוא את שיעור הפיצויים במקרה הנדון על סך של 43,750 ₪. (תמ"ש (י-ם) 39371-09-12 לעיל בפסקה 56-57).

ט.ב. דיון קונקרטי

71. התובעת לא הרחיבה בעניין הנזקים שנגרמו לה ועתרה משיקולי אגרה להעמיד הסכום על סך 50,000 ₪ ללא הוכחת נזק וכן 20,000 ₪ בגין שכר טרחת עו"ד אותו שילמה בשל ניהול ההליכים בפני בית הדין הרבני. כאמור, קבעתי שנושא שכר טרחת עורך הדין בגין ההליכים בבית הדין הרבני אינו מצוי בסמכותי. נותרנו איפוא עם העתירה לפיצוי בסך 50,000 ₪.
72. ביום 16/1/2012 אושר ההסכם בבית המשפט. רק ב... 2013, רק כשנתיים לאחר מכן סודר הגט. ראינו לעיל, כי נהוג לפסוק 25,000 ₪ לכל שנה של סרבנות גט, תוך לקיחה בחשבון את הצורך לפסוק סכום כללי בגין כל שנה שלא מסודר הגט גם ללא הוכחת נזק בדומה לחוק איסור לשון הרע או חוק הגנת הפרטיות.
73. אמנם לעובדה שסודר הגט בסופו של יום ישנה חשיבות והשפעה על גובה הפיצוי, אך כך גם לעובדה שמדובר בתרגילים טקטיים שנהג בהם הנתבע במכוון כדי לא לסדר הגט ולגרום סבל לתובעת וזאת לאחר שהוא מצהיר בפני 2 ערכאות שיפוטיות שהוא מסכים להתגרש.
74. להפרת החיוב החוזי להסדיר הגירושין בבית הדין הרבני יש גם משמעות כספית. לא ייתכן שבעלי הדין לא יבצעו חיובים חוזיים שלקחו על עצמם ובכך יגרמו נזק וסבל לצד שכנגד. מקום שהשיח הוא חוזי וכאשר מדובר בחיוב שלא ניתן לאכיפה (סידור הגט), קרנו של סעד הפיצוי עולה.

75. כאמור, יש גם לקחת בחשבון שאי ביצוע התחייבותו החוזית של הנתבע כלפי התובעת גרמה לה להוצאות משפטיות ואלה לא נפסקו לה כלל בבית הדין הרבני.

76. בנסיבות אלו, ראוי לטעמי להעמיד הפיצוי בגין הפרת חובתו החוזית של הנתבע וחובת הזהירות כלפי התובעת על סך כולל של 35,000 ₪.

י. סיכום ותוצאה:

77. בית המשפט אינו יכול לפסוק הוצאות משפט שנגרמו לתובעת בהליכים בבית הדין הרבני בשל חוסר סמכות עניינית. עם זאת, יכול וצריך בית המשפט להתחשב בשאלה אם נפסקו הוצאות משפט בבית הדין הרבני במסגרת שאלת הנזקים שנגרמו לתובעת עקב סרבנות הגט של הנתבע ואם אלה לא נפסקו כלל, יכול בית המשפט לראות בכך אחד מרכיבי הנזק של התובעת.

78. במקרה שלפניי, הנתבע לא רק עוול את עוולת הרשלנות כלפי התובעת, הוא גם נהג שלא בתם לב והפר חיוב חוזי מוסכם ומפורש להסדיר הגט בבית הדין הרבני (בהסכמה), כאשר חיוב זה היה מעיקרי ההסכם בין הצדדים. אמנם בית המשפט לא היה מוסמך לאשר התחייבות זו של הנתבע, אך בכך אין לומר, כי היא אינה עומדת על רגלי שלה. והרי לא התוקף השיפוטי של הסכם הופך אותו מחייב. חתימת הצדדים הופכת הסכם למחייב. הוא הדין בכלל והוא הדין באשר להסכמה לסדר גט בפרט. בנוסף ומכל מקום, הסכמת הנתבע לסדר הגט בהסכמה אושרה אף בבית הדין הרבני והופרה על ידו ברגל גסה. בית המשפט רואה איפוא לנכון לקבוע כי הנתבע נקט "בתכסיסנות גט" המצדיקה חיובו בפיצוי כספי משל היה הוא סרבן גט.

79. בית המשפט מקבל איפוא התביעה וקובע, כי מהמועד הראשון בו לא התייצב הנתבע לסידור הגט, יש לראות בו הן כמי שסירב לסדר גט והפר חיוב חוזי בחוסר תם לב והן כמי שנהג ברשלנות כלפי התובעת.

80. כפועל יוצא ובהתחשב בפרמטרים שנקבעו בפסיקה לקביעת אמדן נזקי מסורבת גט, אני מחייב הנתבע לשלם לתובעת פיצוי כספי בסך 35,000 ₪ ועוד 4,000 ₪ הוצאות משפט ושכר טרחת עורך דין, בגין ההליך הנוכחי.

ניתן לפרסום ללא פרטים מזהים של הצדדים.
ניתן היום, כ"ובשבט התשע"ד, 27 בינואר 2014, בהעדר הצדדים.